

Wonawiiyoyowana (Proverbs)

Wonawiiakowa

Mmko bukana kamone na wonawiiyoyowana peyaridi, toudi na God yana wawaya yiyevevedi da rotomane sinamaka. Kiiwawo Solomon mmkodi wonawiiyoyowana peyaridi igruma, bi gegha da wawaya viya na bada mududi sigiruma. Tomogha kana waghawagha Agar mududi igruma (Wonawiiyoyowana 30:1 kokita) bi kiiwawo Lemuel mududi igruma (Wonawiiyoyowana 31:1 kokita).

Mmko girumina kamone na wiiyeveveyana ghamana tana, da nuwagiura tupadi na God yana puyo, bi akowa kirakii wawayina dagudagune na God inakabisisirena yaiyaineni. Yada makamake yawana gabudara patepatena bareye, meyagiiye, gabemaniye bo bagibagiye na mmko nuwagiurina yawata yiwiiteda. Mmko girumina bada yiyeveveyana, da touda tayabera da awaki wawayida, bi metagha bera rotomanidi naboni tayabera, bi tayabera da getayakabi geegeeyeda, touda tayabagibagi wiimaragata bi wawaya iiyawogha gwabidiye getana awaki na toudi biiyadi tayavereyana.

Wiiyoyowana wawaya woudi biiyadi

⁷ Wiiwawaya wiimasi dagunina biidi,
na tam ghuyoghuyone na Yawe God ku-
nakabikarawayeni

da kunitumaghaneni nokona akowa dagudaguna,
bi kawakeeke wawayidi sanoghosi da nuwagiura da akowa kabina na toudi yadi basuna gegha.

8 Natugu, tamada yana wonawiiyoyowana kuwaiyaneni,
bi sinada yanawiiyeveveyana gekunasinighiyenina.*

9 Yadi wiiyeveveyana na iniwiitem da kuniw-
awayaya wiimasi,
ware saru gerorina gayamim debane
bo ware posaru kanighomve naboni, na in-
abera da kamkita inawaratete.

5

Madawara kana wiiyoyowana

8 Madawara wasike gwabinama kumiiritaveyana!

Da gekunanagho yana makamake gawarina ririnena!

9 Bi meboda kunanagho, na wawaya kate tam gesinakabikarawayemna,
bi sawara tupana kunavereyana da moghahena kunimiisanena mayeni,
tomogha meko geinanuwanemna.

21 Wawaya awaki sawaridi tupadi yaberabera na Yawe God yakitakita,

---

* **1:8:** Mmkona God yana gwara Mosis iverenina yisisiyeni. Tamaminakimi da sinaminakimi mmkodi gwara siyivevevemi.

- bi bera miisedi bo berodi wawaya
yavinevinegha na yakitakita yapoyapora.
- 22 Kawakeekee damdi yadi tamumu na noko sa-
puru,
na yadi tamumu sapuruna yakonamayedi.
- 23 Toudi koyagha mayeyana gwabidiye kiiravine
na sarabobo.
Yadi kawakeekee beradi siniporadi
sinanagho kadi karawage.

6

Madawara kana wiikatagha

- 20 Natugu, tamada da sinada sawara tupadi*
siyevevem,
na kabisisiredi da kukivina.
- 21 Yadi sisiya nuwanuwamve kutoredi da nonowa
kunanoghonoghota.
Kubera da ware posaru kanighomve naboni.
- 22 Raghanina kunapeepewa,
na mmkodi gwara waratetedi yam keda
siniyevevem.
Raghanina kunakenakena,
na mmkodi gwara sinababarem.
Bi kunamataka,
na mmkodi gwara sinisisiya tam biidi.
- 23 Kiiravine gwara na kibe,
bi wiiyeveveyana na yeghana wiididibara
kamone.
Yadi giu na rubana iniyevevem da metagha
keda rotomandiye kunamakae.

---

* **6:20:** Mmkona God yana gwara Mosis ivereni na yisisiyeni.
Tamamnaki da sinamnaki mmkodi gwara siyiyevevem.

- 24 Toudi madawara wasike yana kedama sinami-
iri babarem
da kate tomogha bogae wavinena yana sisiya
metemetevidima.
- 25 Gegha nuwanuwam kamonama yana kepa-
mara kunakita kirorovenina,
bo yana wiimatakamokamota inabera da
tam inirubasimna.

8

Yawe God nuwagiura beradi yabera

- 22 Yawe God, Tagu nuwagiura ibera yaiyainegu,*
muriye da mmko kuburina ibera. Naghove
waghata, muriye da awaki sawaridi
iyabera na tagu iberagu.
- 23 Dagudagune waghata na, Tagu nuwagiura
atubugha,
muriye da kubura iyabera.
- 24 Dagudagune Tagu nuwagiura atubugha,
muriye da Yawe God yegii ibera,
bi kate rarima wusirama sakanikanibuna.
- 25 Muriye da koya iyakabiwiipakipakidi,
na Tagu nuwagiura atubugha yaiyainagha.
- 26 Raghanina atubughana,
Yawe God genada kubura da guburidi iyaber-
ana, bo getana dobodobo.
- 27 Yawe God abama kiidamove itore raghanine na
tagu nada nama,
da kate gawara ikabiguba da meme abama
da yegii sinibanana.

---

* **8:22:** Mmko sisiyina kamone, na Nuwagiura yisisiya ware wawaya iyisisiya na naboni.

28 Uwa abama kamone itoura raghanine na tagu
nama ririne,
bi kate wusira ibera da yegii sivibonuvina
raghanine.

29 Yawe God yegii kana barata itore raghanine na
Tagu nama,
bi iwoneni da genoko barasina
iyaveratupirenina.

Tagu nama noko raghanine bi kubura kayena
itore.

30 Touna mmkodi sawaridi iberadi raghanine
na Tagu nama bi aviwiiteni da kanuwag-
iura bi kabera.

Gabudara patepatena na ayaberabera da iyiin-
uwamiise,
bi bada nonowa na ayiinuwamiise da Tagu
nama touna yawata.

31 Tagu avinuwamiise da kubura ibera na akitani,
bi avinuwamiise kirakii da wawaya nama
kamone akitadi.

9

Nuwagiura da kawakeekee

1 Nuwagiura yana bare iyoghani ware abayo-
ghayoghana yaberana naboni;
touna barena kiiravine na kanakoghora yadi
7 itarakatukatuyidi.

2 Wasikena parapa ribiribi iunugha da kepo
ghamanakina kiiravine ikabununayi,
da kana wain iwamira,
bi sawara tupadi na kiinabonabo debane
itoura.

- 3 Bi yana tamariyana wasiwasike idarudi sikanibu da wawaya tupadi siyiyonedi.
Nuwagiura kwanatu kamone gawara geki-rakiina debanama iyiikwatu,
- 4 iyawonawona bo, “Iyawogha geakakovimi korughu yagu bareye,”
bi kawakeekeedi biiyadi iyawonawona bo,
- 5 “Kopiika, korughu yagu kam konakani,
bi wain meko awamirina konaniuni.
- 6 Kawakeekee beradi kokuyowana,
bi konadagu yawa miisene konamakae,
bi akowa yana keda konakivini.”

13

- 1 Natu nuwanuwagiurina, na raghanina tamananaki keda miisedi yiyevevenina na yakabisisiredi,
bi wawaya kawakeekeena, na raghanina wawaya tana yakikini na gegha iyawai-waiyanana.
- 4 Wawaya kapokapoyanina parapa yana wiina sawara,
bi gegha da getana awaki iyakabikabina;
bi wawaya bagibagi kirakiina na awaki yakayokayovenina inakabi.
- 24 Wawaya iiyabo natuna aro geiyaverevereni,
na touna natuna geiyinuwayuyunenina;
bi wawaya iiyabo natuna yinuwayuyuneni na raghanina natuna bera berona inabera na inakabiwirotomani.

17

- ²¹ Tamada bi sinada iiyawogha natunatudi wi-
ikayotirana saberabera,
na getana awaki da nuwapoya da
kanighughuwa gwabidiye.

20

- ⁴ Upi wawayina iiyabo yakapokapoyana
bi yana kwabu gerove gabudarine
iyaroverove,
na kasiyaragha gabudarine na getana awaki
inakamna.

22

- ⁶ Ededa koviyevevedi da metagha sinamake,
da sinimagura na yadi yawa tupana
kamone na bera rotomanidi kedadi
sinanoghonoghosi.

23

- ¹³ Gekunanaghara da natum bera berona iberana
aro verenina;
bagune memeda kiima kurouvi kate
geinarabobona.
- ¹⁴ Memeda kiima kunarouvi,
na augunai da raboboma kwiiyawiiini.

24

- 30 Tagu, tomogha kapokapoyanina yana kwabu
averatupiireni,
bi greip kwabuna, na tomogha kawakee-
keena rapene.
- 31 Bi akita da dinamona iyiyodi kwabuna debane
siyagogogo,
bi pasiporo dobodobo sisowomumuni,
da kwabuna garina akimama beraberana
itamoririgha.
- 32 Tagu mmkodi sawara akitadi,
na akowa gwabidima akabi:
- 33 Da kena pinimina, wiiyawiiitaveyana gisina
kabina.
Bi imam kunarukuma da kuniyawiiitaveyana
kamogha,
- 34 bi gegha, noko raghanine kunakenakena na
yaininagha tam kunigiikayokayo
ware yapiyapi tomoyina ruta yawata yapiika
da yam sawara tupadi yayounana naboni.

26

- 13 Wawaya kapokapoyanina yana bare kamone
yamakamakae,
bi yawona bo, “Laiyon nama maghatare!
Laiyon nama kedae!”
- 15 Wawaya kapokapoyanina imana kana kam
dabirina kamone yatore;
touna ikapokapoyana kirakii
da gerubana kam inakabepi da kawane ina-
torena.

29

- ³ Wawaya tana nuwagiura miisedi gwabine na yabera da tamananaki yinuwamiise, bi wawaya iiyabo keda wasike yawata sinapeepewa na yana moura inikawawaneni.
- ¹⁵ Aro kabina da kabiwirotomana na sabera da simira nuwagiura savereni. Bi ededa toudimani yadi keda sinakabi, na sinabera da sinadinakim sinisini-mayagha.
- ¹⁷ Natunatumi kokabiwirotomanidi da toudi nuwaruriri sinaveremi, bi sinabera da koninuwamiise kirakii.

31

Gwabigwabiyana miisena

- ¹⁰ Wiisuwona gwabigwabiyana dadourina, na touna parapa gararaba miisena tomogha iiyabo inabanani na.
- ¹¹ Tomogha wavinena initumaghaneni, na kate getana awaki inadiyanana.
- ¹² Touna nonowa miisena yaberabera bi geberona moghanena biidi gabudara tupadi yana yawa kamone.
- ¹³ Touna sip ghunighunidi yayouna da bebera yabera bi yinuwamiise da imanama yabagibagi.
- ¹⁹ Bi yana urawa yatumsesera bi yanowa, da kana gara tounamani yaberabera.

- 20 Touna imana yatatari moyamoyakidi yiwiitedi
da imana yakoghasi iiyawogha getana awaki
gwabidiye na toudi biiyadi.
- 30 Wasike yana bera wiigayagayaye na rubana
tomogha iniyabeni,
bi mayiyi kepamarina na geinamake
waghatana.
Bi gegha da, wasike iiyabo Yawe God yak-
abikabikarawayeni na kokabepepi.
- 31 Bi awaki iberana na kiiravine kana reregha kov-
ereni,
wawaya naghodiye kokabepepi basuna
sawara tupadi iberana kiiravine.

Buk Baibel long Anuki
Portions of the Holy Bible in the Anuki language of
Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Anuki long Niugini

copyright © 2010-2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anuki

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-06-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

3c3405c8-4e9b-582a-95e8-4f2128c4872e